

**ORGANIZACJA NIEMIECKIEGO SYSTEMU
OŚWIATY – PERSPEKTYWA ZARZĄDZANIA
WIEDZĄ**

Anna Szczepańska
wydz. Zarządzania
AE w Poznaniu
spec. Handel i Marketing
III rok, grupa 12

Poznań 2007

Spis treści:

1.System oświaty i zarządzanie wiedzą.....	3
2.Charakterystyka niemieckiego systemu oświaty.....	3
2.1. Struktura niemieckiego systemu oświaty.....	4
2.2. Organy i ich kompetencje w kooperatywnym federalizmie.....	7
2.3. Zarządzanie oświatą w Niemczech.....	9
2.4. Edukacja niemieckiej kadry nauczającej.....	14
3.PISA OECD Niemcy.....	15
4.System oświaty a społeczeństwo.....	16
5.Podsumowanie.....	17

1.System oświaty i zarządzanie wiedzą

Zanim przejdę do szczegółów tematu „Organizacja niemieckiego systemu oświaty – perspektywa zarządzania wiedzą”, należałoby wyjaśnić główne pojęcia w nim zawarte. Mowa tu o systemie oświaty oraz o wiedzy i sposobach nią zarządzania.

Pojęcie "system oświaty" używane jest często zamiennie z wyrażeniem "oświata" i według *Słownika Pedagogicznego* jest to ogół odpowiednio powiązanych ze sobą placówek i instytucji wychowania bezpośredniego i pośredniego, umożliwiających obywatelom zdobywanie ogólnego i zawodowego wykształcenia oraz wszechstronny rozwój osobowości. System oświaty tworzą:

1. System szkolny obejmujący szkoły ogólnokształcące, zawodowe i wyższe.
2. System wychowania w okresie przedszkolnym.
3. System kształcenia i wychowania równoległego lub pozaszkolnego.
4. System kształcenia i wychowania poszkolnego.

Wiedza nie posiada jeszcze ogólnie uznanej definicji, jednak rozumiana jest jako prawdziwe, uzasadnione przekonanie. W ujęciu ekonomicznym traktowana jest dwojako: jako informacja oraz jako aktywa. W pierwszym ujęciu wiedza jest traktowana jako informacja, które mogą być przetwarzane i wykorzystywane do podejmowania racjonalnych decyzji ekonomicznych. W drugim ujęciu stanowi ona dobro ekonomiczne, które może być prywatną własnością i jako towar może być przedmiotem obrotu rynkowego. W latach osiemdziesiątych zaczęła się rozpowszechniać koncepcja zarządcza traktująca wiedzę jako punkt wyjścia przy analizie funkcjonowania organizacji. Pojawiły się nawet koncepcje firmy jako przechowalni wiedzy, czy firmy jako zbioru procesów transferu wiedzy. Gdy mówimy o zarządzaniu wiedzą, mamy na myśli robienie jak najlepszego użytku z wiedzy, która jest dostępna w organizacji, tworzenie nowej wiedzy oraz zwiększanie świadomości i zrozumienia. Koncepcja ta ma na celu ogarnięcie pełnego procesu podejmowania decyzji.

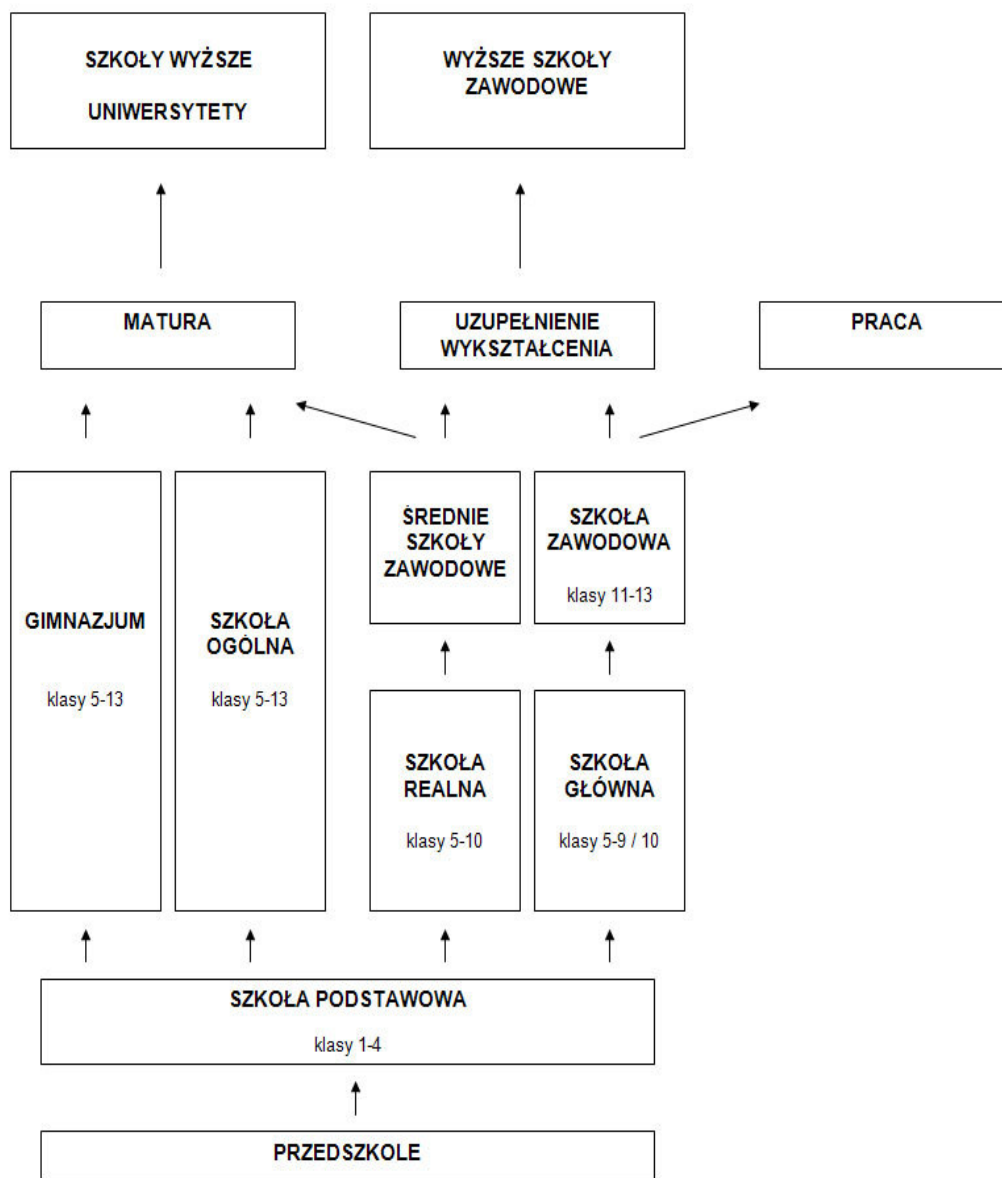
2. Charakterystyka niemieckiego systemu oświaty

Wiemy już czym jest system oświaty, jednak w każdym kraju wygląda on inaczej. System szkolnictwa w Niemczech tworzy dość skomplikowaną strukturę, co jest konsekwencją federacyjnego charakteru tego państwa. Kompetencje w dziedzinie oświaty podzielone są między państwo (Bund), Landy i gminy. Konstytucja Niemiec gwarantuje każdemu krajowi związkowemu (landowi) znaczną niezależność w dziedzinie kultury i edukacji. Każdy Land posiada własne Ministerstwo Oświaty (Kultursministerium). Władze oświatowe danego Landu odpowiadają, więc za politykę edukacyjną na swoim terenie, Bund czyli państwo (Związek) ponosi odpowiedzialność za tworzenie ustawowych ram prawnych oraz za szkolnictwo wyższe. Konsekwencją takiego podziału kompetencji są znaczne różnice w programach nauczania i celach kształcenia w poszczególnych landach. Dlatego też uczeń zmieniający miejsce zamieszkania poza Land, w którym dotychczasowo mieszkał, musi się liczyć nie tylko ze zmianą podręczników, lecz także z całkowitą zmianą organizacji systemu kształcenia.

2.1. Struktura niemieckiego systemu oświaty

W 1920 r. wprowadzono w Niemczech powszechny obowiązek szkolny, który obejmuje dzieci i młodzież w wieku od 6 do 18 lat. Struktura szkolna, która ukształtowała się w Niemczech na początku XXI wieku da się przedstawić w następujący sposób:

OGÓLNY SCHEMAT NIEMIECKIEGO SYSTEMU SZKOLNICTWA

Na powyższym schemacie przedstawione są następujące elementy:

Przedszkole (*Kindergarten*)

Dla dzieci od 3-ego do 6-ego roku życia na terenie całych Niemiec działają liczne instytucje przedszkolne, które są nieobowiązkowe i z reguły płatne. Niestety ilość tych placówek jest wciąż niewystarczająca.

SZKOŁA PODSTAWOWA (*Grundschule*)

Jest pierwszym etapem szkolnej edukacji dziecka. Nauka w szkole podstawowej rozpoczyna się w wieku 6 lat i trwa 4 lata (w niektórych Landach np. w Berlinie 6 lat).

Celem szkoły podstawowej jest nauka umiejętności czytania i pisania oraz podstaw matematyki. Początkowo dzieci nie są oceniane za pomocą not, lecz w sposób opisowy (opinia).

Po 4 latach nauki drogi uczniów rozchodzą się, gdyż mają do wyboru 3 (a w niektórych landach 4) typy szkół na wyższym etapie kształcenia:

Gimnazjum (*das Gymnasium*)

Szkoła główna (*die Hauptschule*)

Szkoła realna (*die Realschule*)

Szkoła ogólna (*die Gesamtschule*)

SZKOŁA GŁÓWNA (*Die Hauptschule*)

Trwa od 5 do 6 lat (klasy 5-9 lub 10). Celem kształcenia jest przekazanie uczniowi ogólnych wiadomości i umiejętności, które stanowią podstawę do dalszej nauki w szkole zawodowej. Po ukończeniu szkoły głównej uczeń otrzymuje tzw. Hauptschulabschluss, który stanowi podstawę przyjęcia do szkoły zawodowej (*die BERUFSSCHULE*) oraz podpisania umowy rozpoczynającej praktyczną naukę zawodu w rzemiośle, handlu czy przemyśle. Szkoły zawodowe trwają 3 lata.

SZKOŁA REALNA (*Die Realschule*)

Nauka obejmuje z reguły 5-6 lat, a ukończenie szkoły realnej (*Realschulabschluss*) warunkuje podjęcie nauki zawodu i pracy na średnim szczeblu w różnych dziedzinach gospodarki – handel, przemysł, służba publiczna, rzemiosło.

GIMNAZJUM (*Das Gymnasium*)

Gimnazjum trwa 9 lat (klasy 5-13). Uczęszczają do niego uczniowie wykazujący się najlepszymi osiągnięciami. Do klasy 11 obowiązuje tzw. System kursowy. Przed przystąpieniem do egzaminu maturalnego (*Das ABITUR*) każdy uczeń musi ukończyć ustaloną liczbę kursów na podstawie, których układany jest jego profil egzaminów końcowych. Każdy uczeń musi zdawać egzamin z j. niemieckiego, j. obcego i wybranego przedmiotu. Świadectwo maturalne upoważnia do podjęcia studiów w szkole wyższej.

SZKOŁA GŁÓWNA (*Die Gesamtschule*)

Jest połączeniem wszystkich wymienionych już typów szkół, nie występuje we wszystkich landach.

W zależności od zdolności i postępów ucznia, może on brać udział (tak jak w Gimnazjum) w kursach o mniejszych lub większych wymaganiach. Tutaj również uczeń może zdawać egzamin maturalny. Podstawą szkolnictwa zawodowego w Niemczech jest tzw. „system dualny” (das duale system), który łączy kształcenie praktyczne/zawodowe (w szkole zawodowej). Uczniowie chodzą do szkoły zawodowej 3 lata (początkowo 3-4 dni w tygodniu później tylko 1 dzień) i przyuczani są do zawodu bezpośrednio na stanowisku pracy. Za praktykę zawodową uczeń otrzymuje wynagrodzenie.

Poza wyżej wymienionymi placówkami istnieje również rozbudowane szkolnictwo specjalne. Statystycznie 5,2% ósmoklasistów uczęszcza właśnie do takich szkół. W większości jest to młodzież trudno ucząca się lub z jakimiś upośledzeniami.

**Podział ósmoklasistów ze względu na rodzaj szkoły (w %)
dane z 2001 r.**

Rodzaje szkół	%
SZKOŁA GŁÓWNA	22,7
SZKOŁA REALNA	24,4
GIMNAZJUM	29,5
SZKOŁA GŁÓWNA	8,9
SZKOŁA SPECJALNA	5,2
INNE	9,3

*Źródło: Skrypt - „Das deutsche Schulsystem – Entstehung, Struktur, Steuerung”, Universität Duisburg
Essen*

Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Religia jest moralnym przedmiotem obowiązkowym. Wykładowcami tego przedmiotu są reguły osoby świeckie. W szkołach niemieckich obowiązuje sześciostopniowa skala ocen od 1 do 6, lecz w kolejności odwrotnej niż w Polsce. Najlepszą oceną jest 1, najgorszą 6. Niemiecki system edukacyjny nie pozbawia ucznia możliwości kształcenia w szkołach o wyższym poziomie. Jeśli osiąga on dobre wyniki i chce uczyć się dalej może przejść do szkoły, które odpowiadają jego wymaganiom.

W Niemczech przez pierwsze dwa lata uczniowie mają na ogół jednego nauczyciela. Dopiero w trzecim roku nauki pojawiają się nauczyciele specjaliści, którzy nauczają różnych przedmiotów. Nauczyciele niemieccy uczą na ogół dzieci w wieku 6-18 lat. W wakacje w Niemczech rozpoczynają się zazwyczaj w sierpniu i trwają sześć tygodni. Zdarzają się odstępstwa w poszczególnych landach. W Niemczech kładzie się nacisk na permanentne doszkącanie i doskonalenie zawodowe, które na ogół odbywa się w uniwersytetach, ale nie tylko, może się to też odbywać w specjalistycznych instytucjach. W zasadzie każdy land rozwiązuje te sprawy we własnym zakresie, przy poparciu związków zawodowych i władz samorządowych. Natomiast w skali całego kraju udziela się Niemieckie Stowarzyszenie Popierające Doskonalenie Zawodowe Nauczycieli.

Rozwinięta jest współpraca między uniwersytetami, szkolnictwem średnim i podstawowym głównie w zakresie wykorzystywania badań naukowych bezpośrednio w pracy szkolnej. Chodzi tu o realizację celów i zadań w zakresie społeczno-emocjonalnego rozwoju dzieci i młodzieży. Nauczyciele akademicy bardzo często pomagają organizować zajęcia grupowe, dodatkowe zajęcia dla uczniów słabszych, proponują łączenie nauki z zabawą, zwłaszcza w pierwszych latach edukacji. Nauczyciele niemieccy mają pewien komfort, są odciążeni, gdyż na terenie szkoły pracuje personel pomocniczy: rodzice, studenci, wolontariusze, którzy pomagają w trakcie lekcji i przerw.

W szkołach niemieckich zwraca się uwagę na przygotowanie uczniów w społeczeństwie poprzez przekazywanie wiedzy i umiejętności oraz wyposażenie jednostki w narzędzia do zdobywania wiedzy. Badania przeprowadzone przez Uniwersytet Humboldta w Berlinie dowodzą, że przyszły rozwój szkoły i intelektualne zdobycze społeczeństwa nie będą zależeć od różnego rodzaju ustaw czy ciągłego angażowania dodatkowych ludzi. Przeciwnie, aby osiągnąć spodziewane cele, szkoła winna uzyskać większą autonomię w zakresie swojej pracy pedagogicznej, być mniej krępowana przepisami, może mieć swój niepowtarzalny profil i sama powinna mieć wpływ na dobór personelu pedagogicznego przez wewnętrzne konkursy.

2.2. Organy i ich kompetencje w kooperatywnym federalizmie

Kompetencje Landów i gmin

Landy i gminy mają obowiązek zakładać i wspierać szkoły. Cała istota oświaty jest pod nadzorem Landów. Podział kompetencji między Landami a podlegającymi im gminami można opisać za pomocą dwóch pojęć: wewnętrzne i zewnętrzne interesy szkoły.

Pod pojęciem zewnętrznych interesów szkoły (za które odpowiedzialne są gminy) należy rozumieć:

- zakładanie budynków szkolnych,
- zatrudnianie i finansowanie nienauczającego personelu (np. sekretariaty szkolne, konserwatorzy, itp.),
- komunalne planowanie rozwoju szkół z uwzględnieniem, by budynki szkolne oddawane były do dyspozycji w odpowiednim miejscu, czasie oraz wielkości.

Pod pojęciem wewnętrznych interesów szkoły (za które odpowiedzialne są Landy) będą rozumiane wszystkie pedagogiczne obszary, przede wszystkim:

- cele i treści lekcji,
- wykształcenie, zatrudnianie i finansowanie personelu nauczającego,
- strukturalna rozbudowa istoty oświaty.

Centralnym instrumentem, za pomocą którego Landy mogą w ramach swoich kompetencji zmieniać i nadzorować politykę szkolną, jest Schulaufsicht (nadzór szkolny). Każdy z szesnastu Landów dysponuje własną administracją kulturową, która składa się z wielu instancji oraz podlega nadzorowi szkolnemu. Organizacja owego nadzoru różni się w poszczególnych Landach:

Stadtstaaten (Landy-miasta jak np. Berlin) dysponują jedno- lub dwupoziomowym nadzorem:

- jednopoziomowy w Bremen: Senator Nauki i Wiedzy w Bremen,
- dwupoziomowy w Berlinie: Zarząd Senatorski (odpowiedzialny za szkoły, wykształcenie zawodowe i sport) oraz urzędy szkolne przy urzędach okręgowych Landu Berlin.

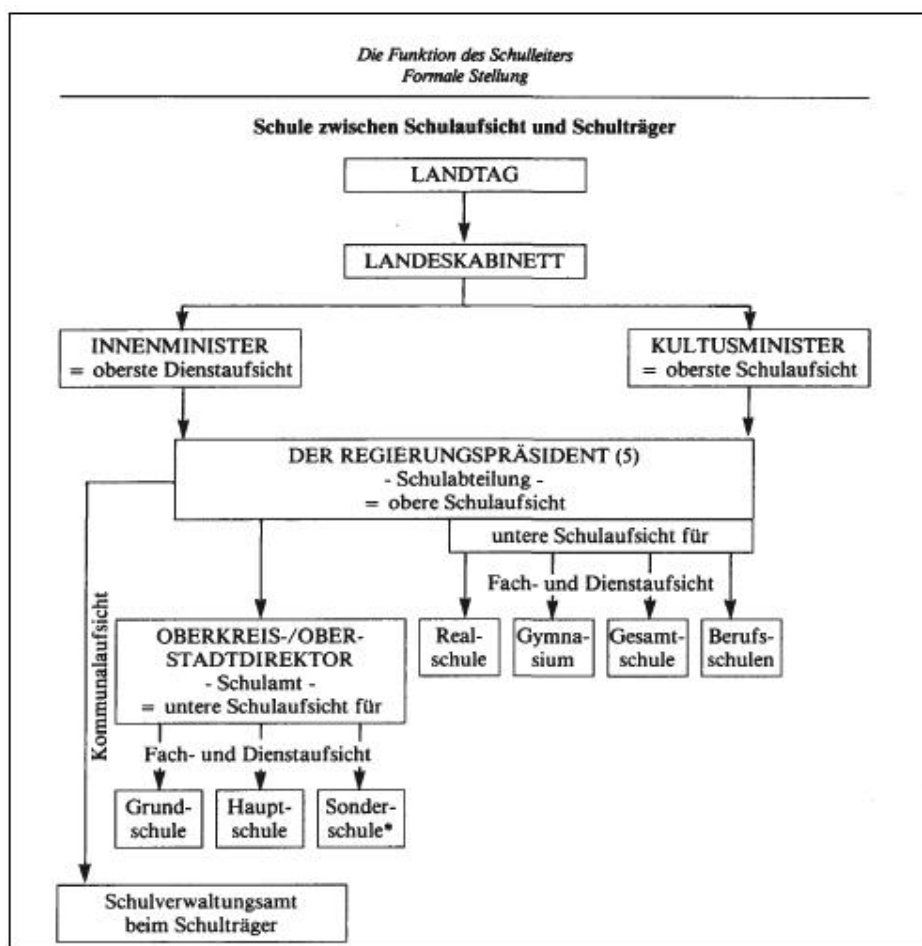
Flächenländer (Landy obejmujące kilka miast) dysponują dwu- lub trzy poziomowym nadzorem:

- dwupoziomowy np. w Mecklenburg – Vorpommern: Ministerstwo Nauki, Wiedzy, Kultury, Młodzieży i Sportu oraz wydziały oświaty przy prezydium rządowych

- trzy poziomy np. w Nordrhein – Westfalen: Ministerstwo Szkolne, Dalszego Kształcenia i Badań ; wydziały oświaty przy prezydiach rządowych oraz urzędy oświatowe w powiatach i gminach

Na szczycie nadzoru szkolnego stoi w każdym przypadku ministerstwo, które obok innych obszarów odpowiada również za oświatę. Jego zadaniem jest przede wszystkim:

- regulowanie ilości i podziału przedmiotów oferowanych zajęć,
- regulowanie planów nauczania,
- kontrola jakości oraz przydatności podręczników,
- obserwowanie kariery uczniowskiej,
- badanie frekwencji na zajęciach.

Źródło: Skrypt - „Das deutsche Schulsystem – Entstehung, Struktur, Steuerung”, Universität Duisburg Essen

Finansowanie kształcenia jako odzwierciedlenie podziału kompetencji

W Niemczech publiczne fundusze przeznaczone na kształcenie rozdysponowywane są pomiędzy państwo, Landy i gminy. Na przykład w roku 2000 Niemcy wydały na szkolnictwo 95,2 miliarda euro z czego 15,6% przypadło dla państwa, 65,9% dla Landów a 18,5% dla gmin.

2.3 Zarządzanie oświatą w Niemczech

Niezależnie od tego, jakie formy państwowej organizacji społeczeństwa wybrały, ich zadanie polega na tym, by planować i kierować istotą oświaty. Pozwala to osiągnąć przypisane jej cele oraz efektywnie pracować. W związku z rosnącym postępem technologicznym wiedza ma coraz większy wpływ na gospodarcze powodzenie państwa. Dlatego też naukowcy starają się odpowiedzieć na pytanie, co charakteryzuje efektywną szkołę oraz jak można lepiej zarządzać wiedzą. Z badań wynika, że duży wpływ na oświatę mają dwa czynniki:

- ekonomiczny,
- organizacyjny.

Perspektywa ekonomiczna

W aspekcie ekonomicznym rozpatruje się, jakie nakłady są potrzebne w tym przypadku do prowadzenia szkoły i jakie otrzymamy korzyści z ich zastosowania.

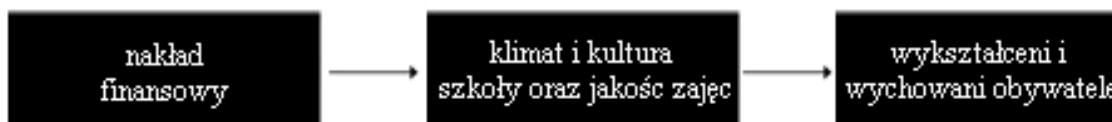
Przykład:

Model ten można poszerzyć wprowadzając produkcyjny proces szkolny. Są to czynniki niematerialne mające wpływ na efekt końcowy.

Przykład:

Perspektywa organizacyjna

Jest to uzupełnienie perspektywy ekonomicznej. Organizacja potrzebna jest do zachowania spójności pomiędzy nakładem (Input), procesem i produktem końcowym (Output). Dlatego też szkoły traktowane są jako organizacje, które mają za zadanie osiągnąć wspólnie ustalone cele. Aby organizacja szkoła mogła dobrze funkcjonować, potrzebna jest umiejętna koordynacja i współpraca. Proces ten wspomagają następujące czynności:

Koordynacja poprzez wzajemne głosowania

W szkołach wzajemne głosowanie personelu nauczającego odbywa się na dwa sposoby: po pierwsze na rzadko mających miejsce konferencjach (konferencje ogólne bądź fachowe), po drugie w ramach nieformalnych rozmów, np. na przerwach w pokojach nauczycielskich. W większości szkół ten rodzaj koordynacji jest słabo rozwinięty.

Koordynacja poprzez indywidualne zadania

Ten rodzaj koordynacji wykonywania zadań częściowych przedstawia się w szkołach jako droga zaleceń kierownika szkoły dla członków kolegium. W ten sposób są przekazywane zarówno dyrektywy nadzoru szkolnego jak i samego dyrektora szkoły. Ten instrument natrafia jednak na przeszkody w postaci ograniczonego zakresu funkcji dyrekcji szkoły oraz w postaci ograniczenia wykonywania zaleceń, wynikającego ze statusu nauczyciela.

Koordynacja poprzez standaryzację kwalifikacji pracowników

Zadania częściowe wykonywane przez wielu pojedynczych nauczycieli zlewają się w jeden cel, którym jest nauczanie i wykształcenie młodych ludzi. W niemieckim systemie oświaty zapewnia to przede wszystkim standaryzacja kwalifikacji współpracowników. Wykwalifikowany personel szkolny przygotowuje się do wykonywania zawodu na uczelniach wyższych oraz na specjalistycznych seminariach. Każdy z nauczycieli ma obowiązek zdać egzamin państwowy, potwierdzający przygotowanie do pełnienia zawodu. Jakość wykształcenia szkolnego nadzorowana jest przez Landy. Kwalifikacje uczących się i ich standaryzacja przyczyniają się również do koordynacji i zapewnienia jakości „produktu”.

Koordynacja poprzez standaryzację procesów pracy

Wykonywanie zadań częściowych w szkołach następuje w oparciu o szczegółowo ustalone reguły:

- Nauczane przedmioty, poświęcony im czas zajęć, realizowany na nich plan nauczania oraz wykorzystywane podręczniki są z góry określone i podlegają kontroli państwowej.
- Rodzaj i istota nauczania są zdeterminowane przez taylorzację lekcji (45 min.), przez dominujące wskazówki nauczycieli (za wyjątkiem szkół podstawowych i specjalnych) oraz poprzez silnie normowane style nauczania.
- Procedura oceniania dokonań przez stawianie ocen, promowanie i wręczanie świadectw ukończenia szkoły jest wysoko standaryzowana.

To wszystko zapewnia bardzo stabilny proces pracy.

Koordynacja poprzez standaryzację produktów pracy

Cele wykształcenia, które można osiągnąć w zróżnicowany sposób, są uwzględnione w planowaniu nauczania. To twierdzenie jest zbudowane z reguły na podstawie możliwego do porównania wzorca. Po sformułowaniu misji nauczania dla każdej formy szkolnej zostaną objaśnione znaczenie i podstawowe cele oferowanych przedmiotów, a także podane wskazówki dla użytkowników planów nauczania oraz zestawione tematy zajęć z właściwą liczbą godzin. Według poszczególnych Landów i typów szkół w momencie ukończenia procesu wychowawczego osiągnięte cele mogą być przedstawione w różny sposób:

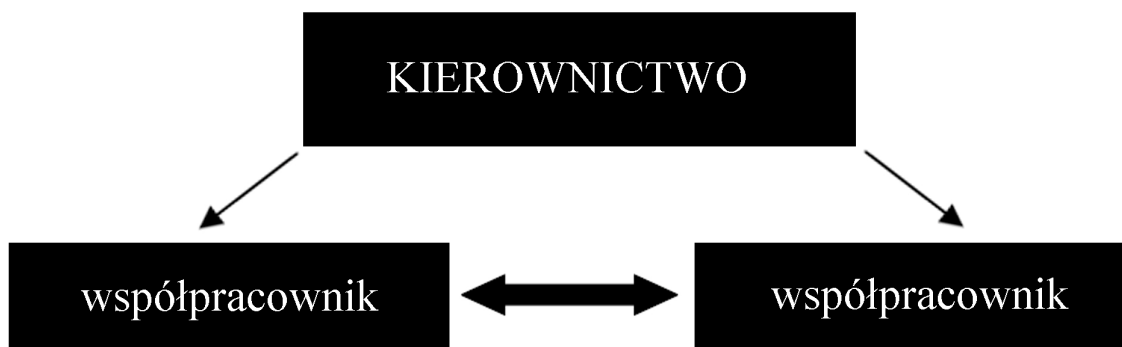
- przez wręczenie świadectwa ukończenia szkoły bez przeprowadzenia egzaminu końcowego
- poprzez nadzorowany przez szkołę egzamin końcowy
- przez egzamin centralny

Te różne postępowania otwierają szeroką drogę do osiągnięcia wyższych standardów.

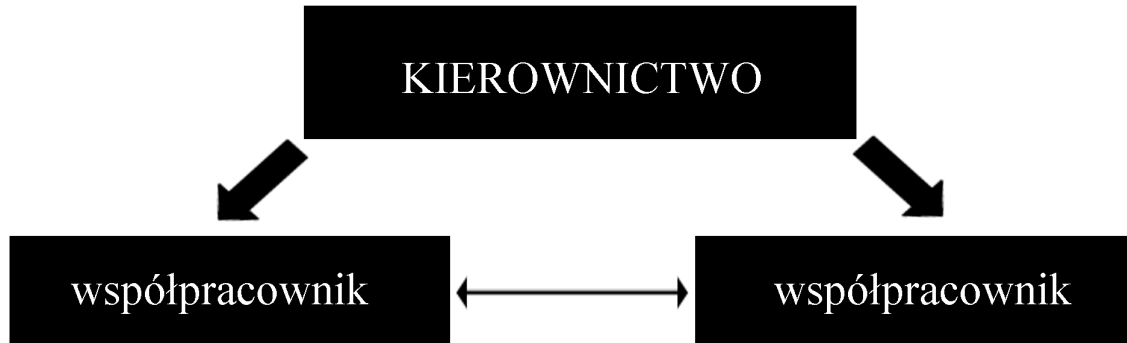
Do niemieckiej tradycji należy zaliczyć jednoczesną koordynację wykonanych w szkołach zadań częściowych oraz zapewnienia osiągnięcia celów szkoły, która następuje poprzez takie instrumenty jak: standaryzacja kwalifikacji oraz standaryzacja procesów pracy.

Mechanizmy koordynacji w organizacji:

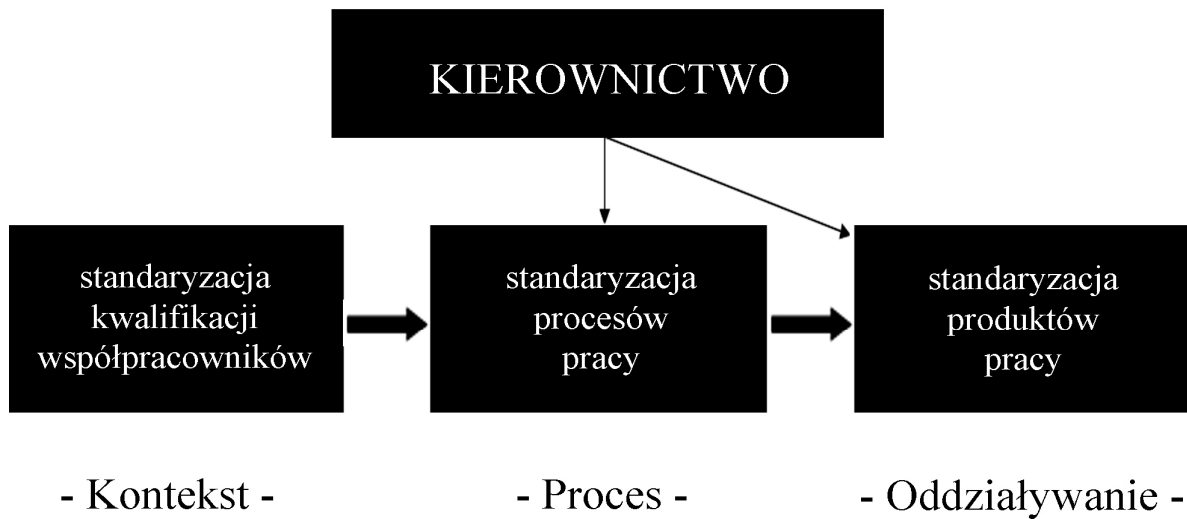
1. Koordynacja poprzez wzajemne głosowanie.

2. Koordynacja poprzez indywidualne zadania.

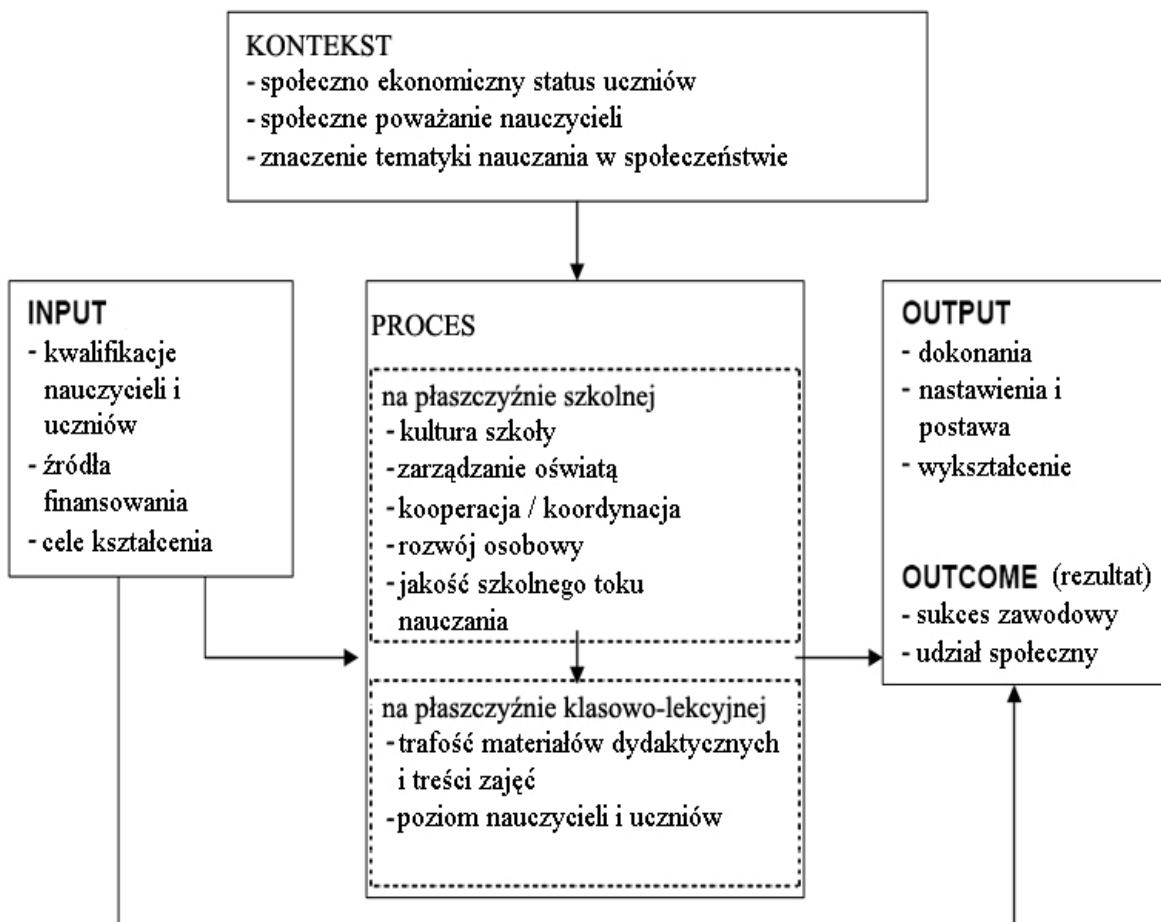
3. Koordynacja poprzez standaryzację.

Zintegrowany model zarządzania

Z perspektywy ekonomicznej poszerzonej o aspekt organizacyjny powstaje aktualny zintegrowany model zarządzania, w którym w obszarze nakładu zarządzanie systemem oświaty polega na przygotowaniu niezbędnych materiałów oraz standaryzacji kwalifikacji współpracowników, czyli nauczycieli i uczniów. W obszarze procesu zarządzanie to opiera się na standaryzacji procesów pracy, a w obszarze produktu końcowego na standaryzacji osiągniętego produktu pracy.

Wymiary jakości i zarządzania istotą oświaty

Źródło: Skrypt - „Das deutsche Schulsystem – Entstehung, Struktur, Steuerung”, Universität Duisburg Essen

2.4. Edukacja niemieckiej kadry nauczającej

Wraz z pojawieniem się koncepcji społeczeństwa wiedzy XXI wieku, znaczenie edukacji zaczęło coraz częściej znajdować wyraz w raportach i deklaracjach, zaś przed systemami edukacyjnymi stanęły liczne wyzwania. Młodzi ludzie winni być przygotowani do sprostanania wymaganiom szybko zmieniającego się otoczenia gospodarczego i społecznego. Potrzebne im są specyficzne umiejętności, takie jak znajomość języków obcych oraz technologii informacyjnych i komunikacyjnych, lecz jednocześnie powinni respektować humanistyczne wartości tolerancji i solidarności. W tak pojmowanej edukacji rola nauczyciela ma zasadnicze znaczenie, zaś społeczeństwo formułuje zwiększone oczekiwania wobec zawodu nauczycielskiego: to nauczyciele w największej mierze przyczyniają się do wyposażenia młodych ludzi w kompetencje pozwalające na ich integrację w stale zmieniającym się świecie.

Faktem jest, iż obecnie w większości krajów oczekuje się od nauczycieli nie tylko stosowania wiedzy z zakresu dydaktyki i psychologii kształcenia. Rozwój technologii informacyjnych, pogłębiająca się wielokulturowość życia społecznego, wzrastająca autonomia społeczności lokalnych i placówek szkolnych itp. Wywierają znaczący wpływ na codzienne życie szkoły.

Cała kadra zajmująca się edukacją przedszkolną posiada średnie wykształcenie. Nauczyciele szkół podstawowych i średnich kształcą się na uniwersytetach oraz w kolegiach sztuk pięknych i kolegiach muzycznych; zdają oni pierwszy i drugi Staatsprüfung (egzamin państwowy), na ogół z dwóch przedmiotów i pedagogiki. Nauczyciele szkół podstawowych są nauczycielami przedmiotów zintegrowanych, a nauczyciele szkół średnich specjalizują się w określonych przedmiotach. Nauczyciele są na ogół zatrudniani przez Land i mają z reguły status urzędnika państwowego.

Grono nauczycielskie po zakończeniu nauki ze względu na postęp musi wciąż poszerzać zakres swojej wiedzy. Pomóc temu mają organizowane szkolenia. Dzięki nim mogą oni lepiej obracać się w świecie internetu oraz komputerów, co umożliwia im korzystanie z dodatkowych materiałów dydaktycznych i ułatwia komunikację zarówno z uczniami jak i współpracownikami. Dodatkowo nauczyciele stają wobec społeczności uczniowskiej, która nigdy przedtem nie była tak niejednorodna. Stykają się oni z niejednorodnością dwójakiego typu: wynikającą z integracji dzieci imigrantów oraz integracji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnym. To oraz rosnąca przemoc w szkołach wymaga od grona pedagogicznego ciągłej wymiany informacji i doświadczeń oraz poznawania nowych metod wychowawczych.

Aby objąć stanowisko dyrektorskie w niemieckiej szkole, nie jest wymagane specjalne wykształcenie w tej dziedzinie. Decydującym elementem w wyborze kandydata są jego dotychczasowe osiągnięcia oraz staż nauczycielski, którego dolna granica nie jest bliżej określona.

Dokształcanie - instytucje i finansowanie

Państwowe Ministerstwo Nauki i Badań oraz Ministerstwo Europejskiego Funduszu Społecznego wspierają, organizowane przez Instytut Kształcenia Zawodowego i Dalszego, kursy i szkolenia dla nauczycieli. Seminaria te przeprowadzane są również przez samorządy okręgowe, uczelnie wyższe, a także przez tak zwane grupy kompetencyjne. Pierwsze z nich zajmują się przede wszystkim szkoleniem dyrektorów szkół. Dokształcanie niemieckiej kadry nauczającej finansowane jest przez Landy, a w niektórych przypadkach również przez szkoły z ich prywatnego budżetu.

Seminaria oraz kursy dla nauczycieli i dyrektorów kończą się otrzymaniem certyfikatu, który zawiera nie tylko informacje o pomyślnym ukończeniu dokształcania ale także o opracowanych na nim tematach.

Umocowanie prawne

W oparciu o „Branderburgisches Schulgesetz” §67 pkt.3 siły nauczające aktualizują ciągle swoją wiedzę i uzdolnienia oraz mogą się dokształcać w odpowiednim zakresie w czasie wolnym od zajęć. Oferty dokształcania, proponowane przez poszczególne Landy, są dostępne w tzw. szkołach zastępczych. Według §70 pkt.3 dyrekcja szkoły ma za zadanie wspierać kształcenie się nauczycieli i wpływać na ich dalszy rozwój.

3. PISA OECD Niemcy

Empiryczną podstawę do podejmowania decyzji w sprawie polityki edukacyjnej ma stanowić porównawcza analiza wyników uzyskiwanych w poszczególnych Landach w zakresie umiejętności czytania oraz umiejętności wykorzystania wiedzy z matematyki i nauk przyrodniczych, jak również ponadprzedmiotowych kompetencji uczniów w wieku 15 lat. Niemcy uczestniczą również w programie Międzynarodowej Oceny Uczniów (Programme of International Student Assessment – PISA) OECD. Po opublikowaniu wyników w grudniu 2001 r., Stała Konferencja Ministrów Edukacji określiła siedem obszarów, w których Landy podejmą działania; są to m.in.: podniesienie jakości kształcenia na poziomie przedszkolnym, podstawowym i średnim, opracowanie standardów wymagań dla szkół podstawowych i średnich oraz zwiększenie nacisku na pedagogiczne przygotowanie nauczycieli.

Wyniki badań porównawczych wskazują wyraźnie, że należy przeprowadzić reformy, aby podnieść jakość niemieckiego systemu edukacji. Niezbędne są m.in. następujące działania: ustalenie strategicznych celów edukacyjnych, ukierunkowana na wyniki kontrola zasadniczych obszarów systemu edukacji, odpowiednie ukierunkowanie wszystkich dostępnych środków oraz ocena działań prowadzonych w ramach reformy, w oparciu o uprzednio określone kryteria. Ponadto niezbędne są empiryczne badania nad czynnikami warunkującymi sukcesy i niepowodzenia w procesie dydaktycznym.

Wyniki badań PISA uczniów i uczennic w roku 2003

PAŃSTWA OECD	Matematyka			Umiejętność czytania			Nauki przyrodnicze			Rozwiązywanie problemów		
	MW	J-M	d	MW	J-M	d	MW	J-M	d	MW	J-M	d
Finlandia	544	7	0.09	543	-44	-0.56	548	-6	-0.07	548	-10	-0.12
Korea	542	23	0.26	534	-21	-0.26	538	18	0.18	550	8	0.09
Holandia	538	5	0.06	513	-21	-0.25	524	5	0.05	520	4	0.05
Japonia	534	8	0.08	498	-22	-0.21	548	4	0.04	547	-2	-0.02
Kanada	532	11	0.13	528	-32	-0.36	519	11	0.11	529	0	0.01
Belgia	529	8	0.07	507	-37	-0.34	509	0	0.00	525	-3	-0.03
Szwajcaria	527	17	0.17	499	-35	-0.38	513	10	0.10	521	-2	-0.03
Australia	524	5	0.06	525	-39	-0.41	525	0	0.00	530	-6	-0.07
Nowa Zelandia	523	14	0.15	522	-28	-0.27	521	16	0.15	533	-3	-0.03
Czechy	516	15	0.16	489	-31	-0.33	523	6	0.06	516	7	0.07
Islandia	515	-15	-0.17	492	-58	-0.61	495	-10	-0.11	505	-30	-0.36

Dania	514	17	0.18	492	-25	-0.29	475	17	0.17	517	5	0.06
Francja	511	9	0.09	496	-38	-0.40	511	0	0.00	519	-1	-0.01
Szwecja	509	7	0.07	514	-37	-0.39	506	5	0.05	509	-10	-0.11
Austria	506	8	0.08	491	-47	-0.47	491	-3	-0.03	506	-3	-0.03
Niemcy	503	9	0.09	491	-42	-0.39	502	6	0.05	513	-6	-0.06
Irlandia	503	15	0.17	515	-29	-0.34	505	2	0.02	498	1	0.01
Słowacja	498	19	0.20	469	-33	-0.36	495	15	0.15	492	7	0.07
Norwegia	495	6	0.07	500	-49	-0.49	484	2	0.02	490	-8	-0.09
Luksemburg	493	17	0.19	479	-33	-0.34	483	13	0.12	494	2	0.03
Polska	490	6	0.06	497	-40	-0.42	498	7	0.07	487	-1	-0.01
Węgry	490	8	0.08	482	-31	-0.34	503	-1	-0.01	501	-4	-0.04
Hiszpania	485	9	0.10	481	-39	-0.42	487	4	0.04	482	-6	-0.06
Portugalia	466	12	0.14	478	-36	-0.40	480	6	0.07	470	0	0.00
Włochy	466	18	0.19	476	-39	-0.40	486	6	0.05	470	-4	-0.04
Grecja	445	19	0.21	472	-37	-0.36	481	12	0.12	449	2	0.02
Turcja	423	15	0.14	441	-33	-0.36	434	0	0.01	408	2	0.02
Meksyk	385	11	0.13	400	-21	-0.23	405	9	0.11	384	5	0.05
ŚREDNIA	500	11	0.11	494	-34	-0.35	500	6	0.06	500	-2	-0.01

MW – wartości średnie , J-M – różnica chłopcy(J) / dziewczęta(M) , d – odchylenie

Źródło: oficjalny raport „PISA OECD Deutschland”

Z powyższej tabeli wynika, że uczniowie w Niemczech lepiej poradzi sobie z zagadnieniami z dziedzin matematyki oraz nauk przyrodniczych. Uczennice natomiast osiągnęły lepsze rezultaty w czytaniu ze zrozumieniem oraz w rozwiązywaniu problemów.

Mimo, że wyniki nie są wciąż zachwycające, to wprowadzone reformy pozytywnie wpłynęły na niemieckie szkolnictwo. Dla porównania w roku 2000 w badaniu PISA niemieccy uczniowie z matematyki osiągnęli 490 pkt., z nauk przyrodniczych 487 pkt. a z czytania ze zrozumieniem 484 pkt.. Teraz pozostaje pytanie, jakie wyniki przyniesie najnowsze badanie z roku 2006.

4. System oświaty a społeczeństwo

Dlaczego rozwinięte społeczeństwa utrzymują instytucyjne systemy oświaty? Odpowiedź na to pytanie, które jest pytaniem o związek między instytucjami kształcenia a społeczeństwem, próbuje podać szkolną teorię.

Niemiecki uczony dr Helmut Fend, którego studia nad klimatem szkoły analizowały restrykcyjność działań kontrolnych, zaangażowanie nauczycieli, anonimowość, stosunki społeczne i emocjonalne czy różnego rodzaju możliwości partycypacyjne, wyodrębnił trzy społeczne funkcje wychowania instytucyjnego („Neue Theorie der Schule. Das Bildungswesen als institutioneller Akteur der Menschenbildung” - 2006 r.) :

1. Funkcja kwalifikacji – szkoły służą przekazywaniu kwalifikacji, jakie potrzebuje

społeczeństwo, aby się wciąż z pokolenia na pokolenie rozwijać. Znajduje to wsparcie prawne w postaci paragrafu w „Schulordnungsgesetz” (prawo porządku szkolnego). Szkoły nie powinny się ograniczać jedynie do przekazywania wiedzy, ale także kształtować ludzki charakter. Dzięki temu przygotowują młodych ludzi do bycia godnymi obywatelami jak i wykwalifikowanymi pracownikami.

2. Funkcja selekcji – szkoły przyczyniają się do tego, aby dorastających ludzi poprzez szkolne procesy wyboru (selekcję) przydzielić do różnych pozycji społecznych (alokacja). Funkcje selekcji oraz kwalifikacji są ściśle ze sobą powiązane. Szkoły nie określają jedynie celów, ale również wskazują drogę ich osiągnięcia. Każda szkoła stawia kryteria, a otrzymanie świadectwa dokumentuje osiągnięcie pewnego poziomu kwalifikacji. Na tej podstawie szkoły wybierają, ukierunkowują i zwracają uwagę na różne pozycje społeczne.
3. Funkcja legitymacji – szkoły biorą udział w przekazywaniu norm i wartości, które są niezbędne do ciągłego rozwoju i funkcjonowania społeczeństwa. Obok kwalifikacji potrzebnej do życia w społeczeństwie oraz obok selekcji i powiązanej z nią alokacji system oświaty określa struktury wartości i świadomości, jakimi powinniśmy legitymować się w relacjach międzyludzkich.

5. Podsumowanie

Zarządzanie wiedzą opiera się na założeniu, że wiedza to najcenniejszy zasób, jakim dysponują organizacje na całym świecie. Aby jednak móc sprawniej zarządzać tym "kapitałem", poszukuje się sposobów jego lepszego wykorzystywania. Odpowiednie zarządzanie wiedzą poprawia współpracę pomiędzy pracownikami, zmniejsza niepewność decyzyjną, ogranicza powielanie wykonanej już wcześniej pracy i zachęca pracowników do wzajemnej wymiany wiedzy - w rezultacie przynosi to oszczędności czasu i pieniędzy pracownikom i organizacji. Klient z kolei - a zwłaszcza klient strategiczny - otrzymuje rozwiązanie będące rezultatem zastosowania wiedzy całej organizacji, a nie tylko współpracującego z nim zespołu. W prężnie rozwijających się firmach, przy stale rosnących zasobach posiadanej i wykorzystywanej wiedzy, po której coraz trudniej się poruszać, zarządzanie wiedzą nabiera decydującego znaczenia.

Systemy zarządzania wiedzą pozwalają wykorzystywać większy potencjał doświadczenia podczas rozwiązywania problemów, przed którymi każdego dnia staje organizacja. Zarządzanie wiedzą polega na ujęciu doświadczenia organizacji w ramy systemowe w taki sposób, aby było ono łatwo i szybko dostępne dla każdego z pracowników, stosownie do zainteresowań, potrzeb i uprawnień.

Wszystkie te zalety świetnie przekładają się na organizację szkoły, a indywidualną sprawą poszczególnych narodów jest sposób, w jaki się ta dziedzina rozwijała. Czy niemiecki system jest dobry? Zdania na ten temat mogą być podzielone, jednak nic nie dzieje się z przypadku i na pewno znajduje on swoje zastosowanie w realiach panujących w tym kraju.

Słownik:

dyrektor – Schulleiter
nauczyciel – Lehrer
uczeń – Schüler
lekcja – Unterricht
szkoła – Schule
system szkolny – Schulsystem
szkolenie – Kurs
egzamin – Prüfung
świadectwo – Zeugnis
świadectwo ukończenia szkoły - Abschlusszeugnis
ustawa o oświacie – Schulgesetz
nadzór szkolny – Schulaufsicht
doksztalčenje – Fortbildung
nauka, wiedza – Bildung
badanie – Forschung

Źródła:

1. Skrypt - „Das deutsche Schulsystem – Entstehung, Struktur, Steuerung”, Universität Duisburg Essen
2. www.wikipedia.pl , www.wikipedia.de
3. „Zarządzanie wiedzą” - Amir Jan FAZLAGIĆ
4. Oficjalny raport „PISA OECD Deutschland”
5. „Brandenburgisches Schulgesetz”
6. www.kompetenzteams.schulministerium.nrw.de